

Scholia in Cap. VIII.

Oracula defecisse, florente Religione Christiana, Appollinis & Plutarchi testimonijs probat Eusebius. Libet autem adscribere postremum Apollini oraculum citum in gratiam Iuliani Apóstoli, quod in Artemiū ita nondum edita existat:

Ἐπειδὴ δέ πάλιν καὶ μετὰ πόσον θαύματα ἀντίληπτα.
Οὐκέτι φίλος ἔχει καλύτερον μαρτυρία θαύματος.
Οὐ πέπλον λαζάρου, οὐ τέλεσθαι καὶ λαλοῦ οὔσης.
I. De Pythone & Clarij oraculis Phoebi
Dicet musa nostra iufis cantibus
Innumeris terre oracula diuina tergo
Endae sunt, fontes & balii uerticis.
Et hæc quidem rursum terribes finis subierunt
Terra ipsa dehinc eæ, perdidit longum tempus.
Vni autem Soli lucenti adhuc sunt
In Didymorum regione Mycalensis diuina aqua
Est in radice Pythonis sub Parnasso monte.
Et clara Clarij asperum ex Phœbē uocis.
Quod genitilium dæmones mortales sint, narratione de
interitu Panos & demonis Britanicis,
ostendit. Cap. IX.

Adhæc quoq; subiecit Plutarchus, quibus gentilium dæmonis mortales esse ostendit. Non enim, inquit, male mihi dici uidetur, non deos, sed ministros deorum dæmonas oraculis præesse. His autem dæmonibus errores & calamities attribuere, ac deniq; mortales esse opinari, barbare dictum arbitror. Interrogavit igitur Cleombrotus Philippum, quis & unde adolescentis esset. Cumq; audiret: Nec nos ignoramus, inquit, ὁ Heraclæon in absurdâ uerbâ non inciduisse. Sed non pollutus, cum de magnis rebus dicatur, audacter magis quam uerè subiectis principijs rectâ ad ulteriora procedere: nec credo te fugere, datum esse abs te quod negaueras. Concedis enim, dæmones esse ministros deorum. Quid autem inter hos & deos intererit, si utrèc intercorrutibilitas & impascientia essentialiter esset? Ad hæc, cum Heraclæo silentio cogitaret, malos quidem dæmonas esse ait Philipus, non solum Empedocles, uerum etiam Plato & Xenocrates & Chrylippus scripserunt. Democritus autem, cum deprecetur bona sibi appetare dæmonia, ostendit non ignorare proterea quædam etiam esse profecto. De morte uero dæmonum audiui ego ab Aemiliano rhetore, uiro prudente simul atq; modello, quem credo multos uestrū cognouiisse, quod cum in Italiam pater suis nauigaret circa insulas, quas Echinadas appellant, flatu uentorum deficiente, nocte prope Paxas deuenisse. Cumq; omnes penè qui simul nauigabant, attentiores uigilarent, repente à Paxis insula uocem magnam auditam fuisse, quæ Thramnus quidam uocabatur, quæ uox nouitate relomnes magna perculit miraculo. Thramnus enim ille, qui uocabatur homo, erat Aegyptius, eius ipsius nauis gubernator: qui bis uocatus, nihil respondit: tertio uero uocatus, morem gelsit uocanti, atq; respondit. Illum uero multò maiore uoce sic exclamauit: Quando iuxta paludem fueris, annuncia tunc Pana magnum mortuum esse. Qua re audita, magno dicebat Epithereus (sic enim Aemiliani pater appellabatur) omnes terrore perculsus fuisse. Cumq; dubitarent utrum obtemperandum esset illi uoci annon, hoc Thramni gubernatoris consilium ab omnibus comprobatum fuisse. Si secundi quidem spirarent uenti, nihil esdicendum: si uero tranquillitas maris esse, & uentorum flatus, cum in eo loco essent omnino desicerent, non esse reticenda qua audire.

Cum

Cum igitur iuxta paludem essent, quia nullus era flatus uentorū, tunc Thramnum in mare pronum respicentem, magna uoce dixisse que auduit: Magnus Pan mortuus est. quæ re nunciata, magnus multorum gemitus, imò terri innumerabilium miraculo quodam cōmixtus, subito auditus fuerat. & quoniam multi fuerant, qui ea in naui nauigabant, citò ac facile cum Romanū uenissent, huiusmodo rei rumores uniuersam urbem repleuerunt: & à Tyberio Cæfare, qui tunc gubernacula reipublicæ gerebat, Thramnum accersitum fuisse, cui rei tantam fidem Tyberius præbuit, ut philosophis, qui tunc Romæ reperti erant, accitis, diligenter quisnam esset ille Pan, ac curiose leceretur. Omnes autem illos quibusdam in idem conuenisse conjecturis, ac dixisse de illo sibi uideri nunciatum fuisse, qui à Mercurio & Penelope natus fuit. Cum hæc Philipus dixisset, nonnulli eorum qui aderant, eadem ipfa ab Aemiliano fene audisse testabantur. Tunc Demetrius ultra Britanniam, inquit, multas esse insulas defolatas, quarum aliquæ dæmonibus, ac heroibus sunt dedicatae. Navigauit autem ipse, inquit, auxilio regis uidendi gratia ad proximam Britanniam insulam ubi pauci quidem incole, omnes uero sacrofancti, à Britannis habentur. Cumq; ibi essent, magna tempestas in aere commota, nimbus & fulminibus omnes exterruit. Quam rem accidisse insulares dicebant, quia ex dæmonibus uel heroibus aliquis defecerit. Sicut enim lucerna dum ardet nemini nocet, extincta uero multis: si magnas animas siebant proprias esse, dum uiuent, dum uero extinguitur, aut corrumpuntur, aut nimbis & grandine, ut modo pellicula cuncta replent ueneno. effeque ibi narrabant insulam, ubi Saturnus somno uinctus, à Briareo custodiatur. Somnum enim quasi nexum ipsi esse inectum, multosq; cum ipso esse dæmones cultores atque ministros. Hæc Plutarchus. Animaduertendum autem arbitror diligenter, quo tempore dæmonis mortem fuisse dicit. Quippe Tyberij tempore Saluator & Dominus noster cum hominibus conuerlus, omne dæmonum genus ab humana depulit uita. Habes igitur etiam à summis apud gentiles uitios nō alio tempore unquam, quam temporibus Saluatoris nostri dæmonas extinctos fuisse.

Scholia in Cap. IX.

Dæmones mortales esse probat, ac de magni Panos morte deīg. herorum & dæmonum interitu, sermones quodam Ethnicon hominum recenset, ut eo tempore Satanæ opera soluta apparet, quo Christus Dominus noster, passus est.

I. Viam quidem ex dæmonibus genu flexo roget, & roget ne in Tartarum quod ipsos expletat, irat dat eos. Habes igitur etiam tempus quo dæmones sublati sunt.

Apollinis responsa exitio multis fuisse cum Politijs tum priuatissimis hominibus, multis exemplis docet. Soerat etiam redditus respondisse multis, quam responderit Apollo cuius uulgaria respon-

sa in fine refert. Cap. X.

Verum quoniam hæc cunctis nota sunt, ad ea transgreedi animis est, quæ neminem est studiosis fugere possunt. Veruissima enim deorum responsa, omnes Græcorum populi, & uniuersa solent gymnasia decantare. Eareponsis Delphici Apollinis delulus Oenomaus uir apud Gracos tam philosophia quam eloquientia nobilis, curiose collegit, & refutauit. Utaritur uerbis eius, ut uideas gentium deos ab ipsorum gentium philosophis dertos, oraculaq; deorum figmenta hominum purata fuisse. Sic igitur Oenomaus in libro de Falsitate oraculorum conscripsit: Cum famé, inquit, Athenienses propter Androgei caðem agitantur, & ad auxilia deorum conuigerent, non ut iustitia & humanitate, aut saltem poenitentia mentisq; contritione placando deos Apollo respondit, sed mortem morti,

Vide que de
Patricij an-
tro script
Erasmus in
proverbio:
In Tropha
nij antro han-
ticatus,

morū, pestem pesti, crudelitatem crudelitati addidit. Ius sit enim singulis annis septem mares, tōtūdemq; foeminas in Cretam sacrificandos mitterent, cūtus rei memoria, imo quēdam uestigia uel usq; ad tempora Socratis quin gentis anni poēta duraueret. Id quippe fuit, quo mors Socratis remorata fuisse dicitur:

Deligit ex omni septem uos corpora sexu.
Atq; ea Minoi regi mandate quotannis.

Per malā sīchāc uestra, dei placabitis irām.

Cur autem ó deorum optime si iustissimum fuisse Mino sciebas, qui prius leges sanxisse fertur, & apud inferos iudex esse propter iustitiam creditur constitutus, tantam ad eum mortuam intentum destinatis: an ut tam illius officeres? Interfectores enim Androget non innocentes, si iustus ille fuit, petijset. Cur autem si deus ex ambiguis homines oraculis in pemicem deceptos crudeliter & iniquiter intrudis? Cœfus enim imperium Lidae à maioribus successione sulcepit, pietate in deos maiores suos statuens superare, ut eorum patrocinio tutor esset, te Apollo maxime coluit: templumq; tuum Delphicum auro atq; argento ita ornauit, ut diutissimum templorum omnium & sit, & uideatur. Vnde iure tua benevolentia fretus, aduersus Persas arma mouere statuit: nec id absq; consilio tuo. Tu enim ea de re interrogant, sic respondisti,

Intrepidus si Cœfus Halym transmisit amorem,
Imperium perdet magnum, regnumq; superbū.

Hac responsi ambiguitate cui numinis cultorem, qui te suis opibus ditauit, evertisti: & regnū Lydie, quod longissima successionis serie in eum deuenierat, in Persas transfluisse: non sponte opinior. Non enim tam pium religio sumq; regem, & præcipue tu amicū decipere unquam uoluisse, sed futurom ignorantis id factū arbitror. Nam si tanquam Deus futura cognosceres, non iustissiter te non intellectuorum oraculi ambigua Cœfum. Miles agitur tu, qui Delphos habitans, inde ad uniuersum orbem inaniam fundis responsa. Insani autem omnes homines, qui ad te quāsi ad ueridicū Deum accūrūt, nec me ipsum insanius inficior, qui & bis ambiguitate, ne ignorantia tua dicam, deceptus, tertio etiam non dūtius aut uana re quapiam, sed quomodo facilis atq; tutius philosophari possem, abs te quelius. Sed mea omitenda forsan sunt, alienaque simili, quae temporibus nostris efficiens, omnia confundis. Antiquissima uero, quae uniuersi patent, omnino prædicanda. Magno Xerxes terribilis copijs atq; nauticalibus in Græcam impetu cerebatur. Quare Athenienses, quibus maximē infensus erat, turbati, cum nulla salu sibi aliunde restaret, ad te Delphice confugunt. Quid autem tu, num amicos atq; cultores tuos defendis? minimū, sed ligneo muro munitos, derelicta urbe fugere consulisti:

Effugite extremas mundi, & penetrate sub oras.

Ne miseri tardate, feret fuga sola salutem.

Non salutum caput ullius, non pestu, mānsuē,

Vila nec in reliquo pars deniq; corpore salua.

Curibus ecce furiū uictus de gente Syrorum:

Mitis erit nulli, rapiet ferus omnia Mavors.

Non templis diuum parcer, non in eueniis urbis.

Cuncta igni conlumet, an ipsa exterrita magno

Sudore alpi citius superum simulacra madere?

Hac ne diuinatio est. Nemo profecto conditionem illorum temporum perspiciens hoc ignorasset. Sed q; uidēinde sequitur:

Post multas tandem prost ratos luppiter ubes,

Lignes

Lignea membra dat Pallas, quam condidit urbi:

Vnde optata salus felix & palma sequetur,

Si tantum pugnam non expectant equefrem.

Tu uero Salamis, uel cum succellerit astas,

Vel cum trifis hyems, proprijs priuabere gnatū.

Quo pacto si Apollo futura quasi presentia præuidere potest, amissura in sciebat filios Salamina: utrum uero hyeme, quando Cerealia semina iaciuntur: an exitate, quando metuntur, ignorabat: quia uidelicet certum erat non potuisse illos ingenti Periarum exercitu resistere. Quo autem tempore aggredierentur, maleficus ille, qui hac omnia respona fingebat, minimē seire poterat. Simili ratione ruinam urbis Atheniensium præuidera: ac ideo fuge illos nauibus, quasi ligneo munito muro confulebat, quod etiam Theseus mīfocles humani uiribus ingenii prægreditur. Sed antequā tu autoritate tua populum mouisses, persuadere non poterat. Nunc quid hac de re quārentibus Lacedæmonijs responsum fuit, uideamus:

Qui Spartam antiquam colitis, uel membra uestra

A Persis deuicta cadent: uel regis adempti

Herculidis mortem grauiter plangentis amaran.

Hac certe si quieto tempore ceciniles, omnibus fruola uisa fuissent: sed terror factum est, ut ignorantia tua lateret. Non enim solum uaticinia, uenim etiam oruſcia, & autū uolatus atq; cantus in talibus solent temporibus faciliē credi. Considerasti enim, urbe prostrata regem quoq; non euasurum. Si autem rex egredieretur, casurum illum nemo dubitat, qui et multitudo nem hostiū, & uitriū Lacedæmoniorū non ignoraret. Ita fieri posse conieciſti, ut perterriti hostes, admiratiq; animos hominum, consilium aggredien di urbis relinquenter: quam si tamen ceperit, ac diriſſent, rex etiam euadere nō poterat. Rege interempto, posse urbem euadere sperasti, ac ideo ita ex ignorantia disiunxit, ut quoq; restet uiceret, ueridicus uiderens. Preterea multa, quorum ambiguitate magnas urbes plerumq; scimus eueras fuisse. Nihil enim unquam hominibus hac deorum respona contulerunt, obfuerunt uero ſapientis, alios in altos cupiditate ac spe uictoriae Apollinis au toritate concintitia. Sed audiamus quid Lycurgo respondit:

Chare loui magnō qui templū ad nostra Lycurge

Venisti, chare & cunctis dilectisq; diuis,

Tene hominem appellē ne Deum: sed quando sacrarum

Curtibi tanta est documenta exquirere legum:

Te potius natum cœlesti ex stirpe putatim.

Has autem concedo libens cognoscere binas

Prima uias opus est, bina & uestigia uitæ

Humanæ, quarum una fouet, letacj fouetur

Liberate homines, semper contra altera tristis

Seruitio & turpi premit, hanc ignauia uocois

Seditioq; parit, pax illam dulcis, amorq;.

Hanc igitur fugiet, illam sed quisq; sequetur.

Quaris an Deus sit, & Deum potius fore putas, etiam ne confidens illum propter uititum futuorum memoriae? Leges autem illis eas cōcedis, quas aniculae quoque meditidius & mancipia non ignorant. Quis enim uitute atq; concordia ciuitates crefcere, contrarijs libertatem amitti ambigeret? Sed doce, quomodo fortis, quomodo concordes ciues erunt, nec mortales homines uelis hæc uidere, quæ tu nescias. Non autem de rebus publicis atq; grandibus solum, sed priuatiss etiam ac leuioribus inutilia dabat responſa. De ducenta enim uxore interrogatus respondit: Arguam eligito

H puellam:

113
Salus in li-
gneis muris;
id est nauib.

politeam
forme.

puellam: de filiis autem Neue, Labdacides uxor pariet tibi perniciosum, de-
migratione, ad aureos migrate uitros: de inani gloria,

Excedit cunctas exculta Pelasgica tellus,

Thrases equis præstant: uitius sed maior eorum

Erit hominum, qui pulcræ Arethuse gurgite potant.

Non uideris certè ô Apollo aruspibus & auguribus melior. Multo enim te Socrates præstantior, qui cum ab eo quidam quæreret, diceret ne uxore, Vtrum facies, inquit, pœnitentib[us]. Illi uero qui filios desiderabat, dixisse fertur, non recè ipsum facere, quod de habendis cogiter liberis, cum potius cogitandum sit, quomodo si dabuntur, debent gubernari. Ei uero qui patriam deserere uolebat, quoniam infeliciter in ea degeret, non proba ipsum agitare respondit confilia, patriam enim reliquiebat: sed suam morositatem quæ faciet, ut apud alios quoque non prospere uiauit, secum afferebat. Tu autem ô Apollo non modo uocatus, sed etiam sponte nonnullis consuluisisti. Nam Atheniensibus nihil pertinetibus, uiginti ante uigintiç post caniculares dies opaca in domo Dionyso uti medico consuluisisti, nec præclarum quid, sed quod uel mediocriter peritus medicus sciret, protulisti. Quod uero seni cuidam, si liberos procreare uellet, iuniorē ducentā uxore repondisti, qui liber id, qui naturæ uires ac etatum considerauit, non peius te ipso uideret.

Scholia in Caput X.

Multis exemplis probat Apollini Delphicæ responsa ambigua, flexiloqua, falsa, obscuræ & no-
xia, Medica etiam quædam, non ueritatem, fuisse. In fine Socratem reclus ad interrogata
respondebat, quæm Clarius Apollinem affirmat.

In hoc capite hæc addenda. Precipue uero que de Heraclitis scribit his uerbis. Quoniam autem in me-
tionem in cithara sermonis, age etiam narrabo que de Heraclitis seruitur. Nam bi aliquando co-
nati per iubum in Peloponnesum irrumpentes frustri sunt. Arifomachus itaq[ue] Aridei F postquam
Arideus mortuus est in irruptione, uenit ut audiret ab apolline de profectione: cupi bat an sic fuit &
pater. Tu autem Apollo dixisti, ut torians ibi ostendunt Dij per uiam angustam humidam. Et ille qui-
dem per iubum conatus est ingredi, & in pugna cecidit.

Quod malefici uates partem questus petebant. Caput XI.

Crautem ei sapientissime deorum Charabdo ac Archelao Lacede-
moniorum regibus multo utilius fore respondebam, si agri quem bello
acquisuerint, medium Apollini partem attribuerint. Cui porro alteri Apol-
lini tribuerent. Non enim tibi perebas, neque ita ego te impudentem adeo
dicerem. Sint haec.

Scholia in Caput XI.

Redarguit Apollinem & Pseudomantes, quod quæsus causa responsa configerent, & ex aliena
infantia rem facerent. 1 Non enim tibi ipsi, ô impudens uates, me quæ tibi ipsi exprobaret, tan-
quam male si tibi diuissimes & latronibus. Hec quidem igitur sic habeant.

Quod pœte responsum Apollinis filio laudabantur quasi diuini. Cap. XII.

Archilochum autem poetam omnium poetarum perulantissimum, qui
de mulieribus ea scripsit, quæ nemo frugi & quo animo audiret & Eu-
ripidem à Socratis philologia improbatum, & Homerum quem Plato
tanquam inutile à ciuitate sua repulit, laudibus ad astra tulisti. Archilo-
chi enim patri de filio, querenti dixisti: Præclarus hic inter homines erit ô
Theſicles. Similes ferè de Euripi: Nascentur tibi filiius Mnesarchide optimus atque gloriosus. Homerum autem & felicissimum quasi deum, & mi-
serum, quoniam in agenda uita non paruos tulit labores, pronūciasti. Quid
igitur erat, quo immortalitate tibi Archilochus dignus uidebatur? Dic que
fo absque

fo absque inuidia, ut mirabilem eius uirtutem etiam nos imitati, ad ecclum
similiter consendamus. An uituperandas omnes mulieres putas, quæ no-
bis nubere nolint, ut Archilochus fecit? Sed propter carmina uidelicet tibi
placuit, dñi enim & uiri diuini carmine utuntur: nec domus, nec ciuitas al-
qua, nec nationes sine carmine probe gubernantur. Quare qui eum & occi-
dit Archias à templo, quæli sceleris exire abs te iussus est, Musarum enim
occidit amicum. Quia uero uirtute dñi Euripi: admiratis sint nefcio, nisi
coronas ac plaudentia theatra soleant admirari, an quia publicè in arce A-
theniensium coenaret: an quia Macedonum populi eum laudabat, celo di-
gnum iudicauit? Homerū uero cur Deum, cur felicem fore putabas? cui de
morte interroganti respondisti, Patriam quare. Nam hanc mater tibi, non
pater dedit. Sed non procul à Minois tellure insula est, in qua tibi erunt
ultima fati, cum adolescentium abdum sermonem audies. Graue ô sapi
entissimi uiorum, deorum uolui dicere, graue inquam est, si neque ubi na-
tus est, neque ubi mortuus sciet Homerus. Similec mihi uideatur, ac si sca-
Lepida iuri-
tabus uehementer uentorum à stercore ubi natus est ad alia stercora latus, fo.
Delphicum Apollinē interrogare, quoniam è stercore natus esset, & in quo
denique moreretur. Sed de poetis haec tenus.

Scholia in Cap. XII.

Endem Apollinem accusat, quod poetas quoq[ue] mendaces, Sycophantas, adulatores, laudibus
ad ecclum extulissent.

1 Age igitur ô Deus, ne contennas ne nos quidem. Capimus enim, nisi molesti sumus, alijs quidem glo-
riam bonam, alijs coronas sacras, alijs partem communem cum Dñs, alijs deniq[ue] immortalitatem.

2 Neq[ue] intempesta Pythia est ulciscens Archilochū olim mortuū & iubens exire è templo reum cri-
minis. Musarum .n. occidit feruū. Non igitur uideris mihi indecorè facere quod ulciscaris nec poete.

Quod athlete diuinis honoribus auctoritate Apollinis officiebantur. Cap. XIII.

Tu uero non poetas solummodo, sed pugiles etiam atq[ue] athletas in deo-
rum tuis oraculis honores conduxit. Vt innam cum mare metiri possis,
& arenarum numerum non ignores, surdos intelligas, & mutos audias, hec
omnia nescires, & illud probe teneres, quia pugiles à calcitrantibus nihil dif-
ferunt. Sic enim aut alinos quoq[ue] deos putares, aut Cleomedem pugile, non
quasi Deum honorares: Ultimus heroum Diomedes, quæ ueneratur facris. Cleomedes
Crudelis Athleta.
Cur enim ô Græcorum interpres, ut Plato dicit, ad ecclum illum hominem
rapuisti: An quia uno iu[en]tu in Olympio certamine aduersarii deiecit, aperi-
tisq[ue] pectoribus eius, manu pulmonem abstraxit? O rem mirabilem. An
quia quatuor talentis damnatus non tulit, sed morore ac ira commotus, co-
lumnam qua domus sustentabatur ubi iudicium filii docebantur, subtraxit,
miseraq[ue] omnes morte confecit? Sed illud forsitan admiraris, quia in loculū
perlequētes fugiens, sarcum in greflus, tegmen loculi sic apposuit atque te-
nuit, ut inde no potuerit abstrahi. Ideo ergo Deus & non mortalit[er], ideo uir-
tutem eius dñs admiratis in ecclum ipsum sicut Ganymedem tapuerunt. Sed
illum pulchritudine persuasi, hunc robore corporis, & quia viribus bene u-
sus est, cur non de alinis quoq[ue] bene calcitrantibus, ut de pugilibus oracula
reddis? Præcipuus deorum sylvestris alinus non Diomedes, quæ ueneratur
facris. Quippe & Diomedem & multos alios, si calcibus feci certaret, omni
no superaret: ipsum etiam pugile Thasium ad barathru de ecclio calcibus
facile deieceret. Credamus enim Deo, quod etiam Thasius ambrosia necta-
reç deorū in ecclio utatur. Nuna demū intelligo, diuinū quid esse, cœlestib[us].
uri. Quod si philosophi omnes intellexissent, omni uirtutis genere spredo,
Thasium pugilem imitari uisissent, cui immortalitatem quidem, ut Cleome-
di dñs non concesseret. Sic autem honorari, ut cum ænea statua eius, quaff

animata super pulsantem hostem ceciderit; cumq[ue] Thasij quasi diuinorum rerum ignari scelus illud putassent, in marej statuam idcirco proiecerint, d[omi]nus commoti, ingenti annona penuria eos vexabant. Tu autem Apollo quasi deorum humanissimus, ambiguum, ut soles, auxilium eius praebuisti, sic dicens: Reducis in patriam exulibus, Cererem metetis: Thasij uero quasi maiori cura deorum humanitati exules quam statu[m] forent, restituerunt eos in patriam: & nullam utilitatem confecuti sunt, donec quidam uidelicet sapiens pugilis demersam statuam intelligi per oraculum exposuerit, qua restituta, fecunditas agrorum Thasij restituta est. Simile quid locis accidisse fertur, qui cum Euticulem cum quasi propditionis cōscium in carcere intruisserint, & post mortem eius statuas dehonarunt, fame laborantes oraculum accepte rint, ut de honestatum honorarent, si agros non uellent arare. Non minus igitur athletas d[omi]ni uidetur diligere, quam boues saginatis ab hominibus diliguntur: quibus sacrificatis, tu Apollo placari soles.

Quod d[omi]nus tyrannus Apollo adulabatur.

Caput. XIII.

Ovid autem dicat, quod crudelissimis etiam tyrannis sic adularis, ut summos uiros purare uidearis? Quid enim a[us]is de Cypselo. Felix hic u[er]o Cypelus Aeacida. Quomodo autem si Cypelus felix, Phalaridem, cuius ille similis fuit, beatum fuisse negabimus: immo uero video qua ratione Phalaris eti[am] ac l[oc]u[m] placuit. Sic enim ipsi quoq[ue] respondisti, Apollo lupiter[is] pater uitam Phalaridi prorogauit, quia Cariton & Menalippum humanissime tractauit. Nam cum illos insidiantes sibi cepisset, patientiam quā dum torquerentur ostenderunt admiratus, dimisit.

Quod ligna & lapides adorando Apollo con-
fitebatur. Cap. XV

Methymnensis autem perutile fore assertuisti, si ligneum Dionysij caput colereh[er]e, colunt enim certe Methymnenes lignum Dionysij, caput tibi hortanti persuasi. Alij uero lapides, alij æneis, nonnulli aureis, multi argenteis simulacris sacrificant. Triginta deorum milia in terra esse censet Hesiodus. Ego autem multo plures lapideos atque ligneos hominum cretores ac dominos esse video. Sed tibi o[ste] Apollo mirabile uisum est, quod ligneum humani capit[is] simulacrum dum iactum trahenter Methymnenes extraxerunt, colendumq[ue] illud diuinis honoribus esse resp[on]disti. Orem mirabilem, ex profundo maris ita repente retibus annexum Dionysij caput prosluit. Hæc Oenomaus.

Scholia in Caput XIII. XIII. XV.

Dignus est reprehensione, qui crueles pugiles, Tyrannos & alia monstrarent generis humani laudibus ad cœlū tollit, non ignarus scelerum ab ipsis admisorum. Atqui Apollo tales laudat & in deorum numerum refert. Reprehendendus igitur est ab omnibus. Illud etiam excratione dignum est, quod ut a[us] Euzebius, τίλιον & λυχόνιον colere & statuas formare, Apollo precepit. In fine libri hec adjicenda. Et revera multa milia Deorum sunt in terra, non immortales quidem Dij[es], sed ligni & lapidi domini hominum qui si hominem iniuriarunt & iusticiam inficerent, non in tante & tot nuge inueniuntur iam usq[ue] ad nos processerit hoc malum & in Olympum etiam usq[ue], ubi sunt Deorum fædem tutam semper esse. Et quidem si tutu erat, non potuit occupari nugis neq[ue] quis Olympiorum e[st] eadem uenisset, ut truncum oleum Deum faceret, quem Methymnei sagene implieatum restibus attraxerunt. Quid autem fecerit in mari admirari posset quis? Quid uerè aliud, nisi ut exp[er]iat donec fanatici aliqui homines in eum incidentes, in ueru[m] tanquam bonam fortunam, duxerent. Hæc Oenomaus. Sed post hec absoluta, transibo ad oraculorum philosophatum.

IN LIBRVM

VONIAN oraculorum Apollinis & aliorum dæmonum certitudo, a falsa de fato opinione pendere uidebatur, ut nullam in illo certitudinem esse offendat, Fatum Stoicum in hoc libro oppugnat, ac non modo doctissimorum Philosophorum Porphyrii, Oenomai, Diogeniani, Alexandri Aphrodisizi, Bardeanis Syri, sed etiam celeberrimi Theologoi Origenis argumenta fatum appugnaria recenserent. Magno enim conuersu, si deinde prop[ri]e armis & argumentis, pro libero arbitrio, aduersus dogma de fato, isti omnes depugnauerunt, fortassis, tum quia durum uidebatur, affirmari e, quod homo p[otest] ei[us] de fato uidebatur, utr[um] uera ueritas (ut Aristoteles verbis utar) secundum uirtutem, uel secus agitur, quia uidetur dogma de fato, Deū paratu[m] imperio cōtu[m] meliore subi[er]e, legū ciuilium, imperiorum, exhortationū, institutionū, precum, gratiam actionis, cōminorationum uolum omnem ē medio tollere, & homines uel in desperationis barathrum, uel Epicuream securitatem coni[ci]ere. Atq[ue] haec quidem specie[s] & plausibiliter discuntur, ac filii huic seculi, uirtutis politici, potius quam Christianis, ac imprimitis hypocritis, gratisima sunt. Sed cum sit filiorum lucis, omnia probare & quae bona sunt tenere, uelim omnes Lectores, Paulina doctrina & distinctione hominis in non renatus & renatus, uelut antidotis præmunientis, ad talium de libero arbitrio disputationem lectionem, accedere. Cum enim liberi arbitrij obiecta uaria sint, quorum alia censuum, utpote terrena alia fidei sunt, ut spiritualia & ex illis quedam homini, ut homini, quedam solis renatis conuentant, non idem de omnibus iudicium esse potest. Quae enim sensibus & locomotore subiecta, & cum brutis communia habent homines, ea arbitrio hominis stant[ur] cadunt[ur]. Non pauca etiam qua de gubernatione uite, morumq[ue] factum, et si non caret suis quib[us]dam impedimentis, tamen in hominis arbitrio posita uidentur. Inde est quod Paulus, carnis iusticiam, etiam non renatis, minime derogat. Quod si de his loquuntur Euzebius & Origenes, facile dabimus, c[on]clausum liberum arbitrium. Quis enim nostru[m] Phocionius aut Aristoteles uite historiam in Plutarchi parallelis legens, non uideat, etiam Ethnicum hominem eam disciplina normam, qua nos iusticiam carnis definire solemus, præstare & obseruare posse? Sed cum de salute acquirenda de iustificatione hominis, de spiritualibus & exteris bonis agitur, constanter negamus non renatos, et uel intelligere posse, ne dicam constanter appetere & suis meritis impetrare. Si enim animalis homo, non percipit ea que Dei sunt. I Cor. 2. Si uelle adiaceat nobis: at ut perficiamus non reperimus. Rom. 7. Si non est intelligens aut requirens Deum, P[ro]p[ter]a. Quale tandem est, in non renato, liberum arbitrium? Neque uero est cur quis obiectat, Paulum, Rom. 7, de se ipso fam renato locutum, cum hac obiectio contra patronos τούτων τούτους rectissime κατά τούτους retorquenda sit. Nam si Paulus iam renatus, & tantis donis Instructus, conquisitus est inquietus: Velle adiaceat mihi, at ut perficiamus non inueni: quid non de renatis pronunciabimus? An in illis maiores sunt liberi arbitrii uires, quam in regeneratis? Atqui id affirmabit nemo, nisi quid helaboro opus haberet. Porro quale sit in renatis liberum arbitrium, docent haec scripturae pronuntiata. Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere, Rom. 8. Spiritus adiuuat infirmitates nostrar[um]. Phil. 1. Qui exponit uobis opus bonum, usque in diem Iesu Christi perficiet. Phil. 1. Deus est, qui operantur in uobis, ut & uelitis & efficatis, pro beneficio. Ad omnes autem obiectiones de promissionibus, ministris, exhortationibus, respondeo cum B. Augustino. O homo, in preceptione cognosce, quid debetas agere: in correptione cognosce, tuo uterio non habere: in oratione cognosce, unde accipias quod uis habens. In lib. de Correptione & gratia. Et in Enchiridio ad Laurentium dicit: liber Deus que non possumus, ut nouerimus, quid ab ipso petere debeamus. Magna est præceptorum utilitas, si libero arbitrio tantum detur, ut gratia Dei amplius honoretur. Fides impetrat quod lex imperat, ideo lex imperat, ut impetrat si des quod imperatur est per legem: immo fidem ipsam exigit a nobis Deus, & non inuenit quod exigat, nisi dederit quod inueniat. Et in Epistola 24, dicit Deus quod iuberet, & iubet quod uelit. Quid in singulis capitibus libri & præcipue sit obseruandum, annotauimus in scholis.

H , LIBER